

POEZIE

VERŠ

CO JE TO?

Poezie

PRAVIDELNÝ VERŠ	VOLNÝ VERŠ

nepravidelný rytmus

pravidelné rozložení přízvuku

pravidelný počet slabik ve verši

pravidelný počet veršů ve strofě

pravidelný rým a rytmus

různě dlouhé verše bez rýmu

Označte ukázky, které jsou psány volným veršem:

☐ **Václav Hrabě: *Kroky v noci***

(...)

Zhasínají světla

v jediné kavárně

tohoto města

Tma

vlahá jako mléko se převaluje

po střeších

a sem tam nějaká ta hvězda

vykřikne ze spaní

(...)

☐ **Vítězslav Nezval: *Abeceda***

E

nevím k čemu bych tě přirovnal

Tři linky táhlý tón tvůj zaznívá

Telegrafistce někdo lásku lhal?

Tři linky každá stejně pravdivá

☐ **Jaroslav Seifert: *Píseň o ženách***

Kdekdo mi říkal:

pamatuj si dobře,

jsou větší vášně na světě,

než je láska.

Možná, že ano.

I zabíjet je vášeň

a patrně jsou tací, kteří

nikoliv bez rozkoše

překročí zabitého.

Možná, že ano.

(...)

RÝMOVÁ SCHÉMATA

Jak označujeme jednotlivé typy rýmu?

Rým				
_____	_____	_____	_____	_____
aabb	abab	abba	abcb	abcabc

Určete, o jaký typ rýmu se jedná v následujících ukázkách:

Jan Neruda: Romance o Karlu IV.

Král Karel s Buškem z Vilhartic
ted' zasedli si k dubovému stolu -
ti dva už pili mnohou číši spolu
a zapěli si z plných plic.

Rým _____

Karel Jaromír Erben: Vodník

Ráno, raníčko panna vstala,
prádlo si v uzel zavázala:
"Půjdu, matičko, k jezeru,
šátečky sobě vyperu."

Rým _____

Karel Havlíček Borovský: Křest svatého Vladimíra

"Hřmi, Perune! na můj svátek
místo kanonády,
škoda prachu, dost ho padne
v bitvách u armády.

Rým _____

František Gellner: Píseň zhýralého jinocha

Nezemru já od práce,
nezahynu bídou,
nezalknu se v oprátce,
skončím syfilidou.

Rým _____

Až před zavírací dobou
zahlásil sto sedm v kulích,
a k tomu zelenou sedmu.
Vymóděn byl zcela s dobou,
ten jeho vlněný kulich
jak pěna na pivu sed mu.

Rým _____

VERŠOVANÉ LITERÁRNÍ ŽÁNRY

Spojte pojem s definicí:

bajka	○ báseň uspořádaná do výtvarného obrazce
balada	○ báseň vyznačující se přehledným členěním do strof, pravidelným rytmem a rýmem
elegie	○ epický (většinou prozaický) žánr se smyšleným dějem a hrdinou, který překonává překážky a bojuje se zlem
epigram	
epos	○ chronologický záznam historických událostí
kaligram	○ krátká satirická báseň s vyostřenou pointou
kronika	○ lyrická báseň složená ze dvou čtyřveršových a dvou tříveršových strof; znělka
óda	○ lyrická báseň vyjadřující smutek; žalozpěv
píseň	○ lyricko-epická báseň temného ladění s tragickým koncem
pohádka	○ oslavná báseň
	○ rozsáhlá epická báseň o hrdinech
sonet	○ stručný příběh, v němž zvířata jednají jako lidé

Určete, o který literární žánr se jedná:

*Tu Odysseus jasný se vzbudil
ze spánku na milé půdě své otčiny, aniž ji poznal,
neboť byl předlouho vzdálen. Vždyť Athéna, Diova dcera,
rozlila hustou mlhu kol něho, aby mu všechno
řekla a učinila ho neznámým, aby ho nikdo
nepoznal z občanů v městě, ni z přátel, ni manželka dříve,
než by se plně pomstil všem ženichům za jejich zpupnost. (Homér)*

*Bud' mi zdráva, Romo, dceř Areova,
s vínkem zlatým, vládkyně bojem zdatná!
Na velebném Olympu světa sídlíš,
nezničitelném. (Mellino)*

*Až jednou oblehne čtyřicet zim tvé skráně
a tvoji hladkou tvář zbrázdí jak rádlo zemi,
až jednou v bědný cár se změní nečekaně
skvělý šat mládí, teď obdivovaný všemi,*

*a někdo zeptá se, co je z těch vzácných darů,
z těch vzácných pokladů tvých mladých šťastných dnů,
bylo by sžíravou hanbou a chválou zmaru
říci, že zapadly jako tvé oči v tmu.*

*Oč větší získala by si tvá krása vděk,
kdybys mohl odvětit: "Mé dítě vyrovná
můj účet života a omluví můj věk,*

*vždyť jeho krása je zděděná krása má."
Tak bys byl mladý zas, ač stár a v konci sil,
a zas bys viděl vřít chladnoucí krev svých žil. (W. Shakespeare)*

*Ateistou bud', tot' víra jistá,
Pán Bůh sám je také ateista. (K. Havlíček Borovský)*

Když v postoloprtské stráni
lovil Oldřich, znenadání
za jednou vsí nad říčkou
spatřil selku mladičkou,
jak v košili bez oplecka,
bosa, umáčená všecka,
pere. Byla krásná, milá,
Oldřichu se zalíbila,
že tvář měla čistou, něžnou.
A tak učinil ji kněžnou.
Ona kněžna dokonalá
Božena se jmenovala. (tak řečený Dalimil)

Na vysokém dubě,
držíc sejra v hubě,
paní vrána seděla,
sejr svůj snísti hleděla.
Vtom ho liška ucítivši
honem z doupky běžela,
a se k vráně přiblíživši,
tuto řeč jí držela: (A. J. Puchmajer)

(...)
A co necháš svojí matce,
dcero má,
a co necháš svojí matce,
jež tě milovala sladce
a draze tě chovala?

"Kletbu zůstavuji tobě,
matko má,
kletbu zůstavuji tobě,
bys nenašla místa v hrobě,
žes mi zvůli dávala!" (K. J. Erben)

*Lidi na lidi jsou jako saně
člověk na člověka jako kat
podívejte se na ně
musíte naříkat*

*Obr do pidimužíka mydlí
domnívaje se že vyhraje
klidně sed'me na židli
čtěme bibli tam to všechno je. (V+W)*

*Přátelé odešli. Má milá v dálce spí.
A venku velká tma je.
Slova si povídám. Jsou bílá od lampy,
a napolo již usínaje
na matku vzpomínám. (J. Orten)*

*„Kam, Karkulko, malá, kam?“
„Lesem chodím sem a tam.
A co ty, vlku, tady chceš?“
„Hledám na zub kousek trávy,
po trávě se dobře tráví.“
„Vlku, vlku, to je lež!
Vlci trávu nejedí!“
„To holčičky nevědí.“ (F. Hrubín)*

S S
V V
SVOBODASVOBODA
B B
SVOBODASVOBODA
D D
A A (V. Havel)

UMĚLECKÉ PROSTŘEDKY: FIGURY A TROPY

Spojte pojem s definicí:

anafora	○ nahromadění spojek ve verši nebo ve větě
apostrofa	○ obrácení obvyklého pořádku slov
asyndeton	○ opakování motivu, verše nebo celé strofy
elipsa	○ opakování stejných slov na konci jednoho a na začátku druhého verše
epanastrofa	○ opakování stejných slov na koncích veršů
epifora	○ opakování stejných slov na začátku veršů
epizeuxis	○ opakování stejných slov několikrát ve verši
inverze	○ oslovení věcí, smyšlených postav nebo abstraktních pojmů
kontrast	○ označení celku jeho částí a naopak
metafora	○ označení jednoho jevu pojmenováním jevu jiného, a to na základě vnější podobnosti
metonymie	○ postavení slov opačného významu vedle sebe; protiklad
oxymóron	○ přenos pojmenování jednoho jevu na jev jiný, a to na základě věcné souvislosti
personifikace	○ přenos pojmenování lidských vlastností a činností na neživé věci
polysyndeton	○ spojení slov a vět bez spojek
přirovnání	○ spojení významově protikladných slov
refrén	○ srovnání jevů na základě shodných vlastností
synekdocha	○ vynechání slova, které si můžeme domyslet z kontextu

Poezie. **I jinak.**

Určete, o jaký umělecký prostředek se jedná v podtržené pasáži:

Stůj, noho, posvátná místa jsou kamkoli kráčíš. (J. Kollár)

Já měla zlý té noci sen:

nechod', dceruško, k vodě ven. (K. J. Erben)

"Ach nechod', nechod' na jezero,

zůstaň dnes doma, moje dcero!" (K. J. Erben)

Nemá dceruška, nemá stání,

k jezeru vždy ji cos pohání,

k jezeru vždy ji cos nutí,

nic doma, nic jí po chuti. – (K. J. Erben)

Všechno tlí a zetlí v tmavém hrobě,

v tmavém hrobě pod studenou zemí. (J. Botto)

Četl jsem H. G. Wellse. (K. Biebl)

Šli, křičeli, láska a krása a mládí,

že není, co zradí,

že zmaří

i bídu i léčky i klamy i zbabělost stáří,

že nejsou sami (...) (J. Hořejší)

Já na vojnu, z vojny domů, ty seš ještě svobodná,

na koho si, má zlatá Mařenko, na koho si čekala? (K. Čapek)

Přicházím k tobě. Jaké to máš vlasy!

Tak těžké, vonné, sametové vlasy! (K. Toman)

Na stole světlo

boxuje s noční můrou. (K. Biebl)

Je lehké listí vavřínů

a těžký padlých stín. (F. Halas)

Chraňte tu vodu

nedejte aby osleplo prastaré zrcadlo hvězd (J. Skácel)

a kdo se na samé dno potopí

kdo potopí se ke hvězdám pro prstýnek (J. Skácel)

Dobroto, chystej klíče,

rezivělé zámky k lidem se budou otvírat. (L. Kundera)

Míříme na sebe míříme já a ty

ospalí žízniví hladoví vousatí (J. Nohavica)

oči jsou těžké jako kámen (J. Nohavica)

Čerešničky, čerešničky, čerešně,

vy ste sa ně rozsypaly na cestě.

/: Kdo vás najde, ať vás posbírá,

já som mala včera večír frajíra. :/ (lidová píseň)

